

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ในครั้งนี้ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

(1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มซึ่งแบ่งตามแหล่งกำเนิดขยะ มีระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์อยู่ในระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Pearson chi-square = 132.463, df = 8) โดยมีส่วนร่วมในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน

ในด้านร่วมคิด โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยภาครัฐมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ภาคสาธารณชนและภาคเอกชนธุรกิจ มีระดับการมีส่วนร่วมคิดอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ทั้งในเรื่องการเสนอวิธีการแก้ไขปัญหจากขยะมูลฝอย การเข้าร่วมประชุมในโครงการรณรงค์เพื่อการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ของเทศบาล โดยในด้านร่วมคิดนี้มีความเห็นว่าจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหขยะในชุมชนมากที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Pearson chi-square = 156.764, df = 8) ทั้งนี้เนื่องมาในกลุ่มภาครัฐมีจากความเคยชิน งานด้านนโยบายการวางแผนซึ่งควรจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และมีความเคยชินที่รับคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูง จึงมักตัดสินใจแทนประชาชนโดยที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม รวมถึงระบบราชการในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ยังขาดความต่อเนื่อง และกระตุนจิตสำนึกการคัดแยกขยะที่ถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอนุพงษ์ เพียรไพรงาม (2541) ที่พบว่า ความคิดเห็นด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการลดปัญหาด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ในด้านร่วมทำ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยภาครัฐมีระดับการมีส่วนร่วมทำอยู่ในระดับปานกลาง ภาคสาธารณชนและภาคเอกชนธุรกิจมีระดับการมีส่วนร่วมทำอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ทั้งในเรื่องการร่วมดำเนินงานตามวิธีแก้ไขปัญหจากขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งยั้ง การประชาสัมพันธ์ชักชวนประชาชนให้ทำการคัด

แยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ การร่วมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การคัดแยกขยะมูลฝอยของชุมชน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่มจึงมีระดับส่วนร่วมในการร่วมทำแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Pearson chi-square = 138.256, df = 8) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุภาศรี เพชรสว่าง และประเสริฐ เล็กสรรเสริญ (2540) ศึกษาพฤติกรรมการแยกขยะและการกำจัดมูลฝอยของประชากรจังหวัดนนทบุรี จำนวน 412 คน พบว่า พฤติกรรมการแยกขยะมูลฝอยของประชากรอยู่ในระดับต่ำ และพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องของประชากรก็อยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน

ในด้านร่วมใช้ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาครัฐและภาคสาธารณชนมีระดับการมีส่วนร่วมทำอยู่ในระดับปานกลาง ภาคเอกชนธุรกิจมีระดับการมีส่วนร่วมทำอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งในการเลือกซื้อหรือใช้วัสดุสิ่งของที่มาจากสิ่งของที่ให้แล้ว เช่นถังพลาสติกสีดำ การได้รับประโยชน์จากโครงการรณรงค์เพื่อการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ การเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัวในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่มมีการมีส่วนร่วมในการร่วมใช้แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Pearson chi-square = 153.283, df = 8) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอนุพงษ์ เพียรไพรงาม (2541) ที่พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการลดปัญหาด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

ในด้านร่วมรักษา โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยภาครัฐมีระดับการมีส่วนร่วมรักษาอยู่ในระดับมากที่สุด ภาคเอกชนธุรกิจมีระดับการมีส่วนร่วมรักษาอยู่ในระดับน้อย ภาคสาธารณชนมีส่วนร่วมรักษาอยู่ในระดับมาก ทั้งในการร่วมพัฒนากิจกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ของเทศบาลหรือชุมชนอย่างต่อเนื่อง การยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลหรือเอกชน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสามกลุ่มมีการมีส่วนร่วมในการร่วมรักษาแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Pearson chi-square = 144.979, df = 8) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2537) พบว่า การให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหาและความจำเป็นในการจะต้องจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับทางเทศบาล

(2) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านปฏิบัติที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ขยะมูลฝอยในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร เศษผักผลไม้ ถุงพลาสติก (ตารางที่ 4.43, 4.44, 4.45) องค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นสามารถที่จะนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้เป็นจำนวนมาก เช่น การณรงค์ให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยพวกอินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้ไปหมัก ทั้งการหมักเพื่อเป็นปุ๋ย หรือหมักทำน้ำปุ๋ยชีวภาพก็ได้ ส่วนหินและกระเบื้องก็สามารถนำไปถมที่ดินเพื่อปรับสภาพพื้นที่ได้ และในการกำจัดขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง จะมีสองลักษณะ คือ กำจัดเอง โดยการเผา ฝัง และเก็บไว้จำหน่าย วิธีที่สองให้เทศบาลตำบลทุ่งยังเป็นผู้ทำการจัดเก็บ กรณีการกำจัดขยะมูลฝอยเองประชาชนส่วนใหญ่นิยมการกำจัดมูลฝอยโดยวิธีการเผา สาเหตุของการที่ประชาชนในเขตเทศบาลดำเนินการกำจัดมูลฝอยเอง ได้แก่ ปริมาณของขยะมูลฝอยน้อย แต่เมื่อพิจารณาแล้วว่าการที่ประชาชนนิยมกำจัดมูลฝอยโดยการเผาเป็นกำจัดไม่ถูกหลักสุขาภิบาล จำเป็นต้องมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ บางส่วนของประชาชนยังเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยสับสนต่างจากแนวคิดที่ถูกต้องเพราะแยกประเภทไม่ออกว่าสิ่งใดเป็นขยะเปียกหรือขยะแห้ง แต่แนวโน้มกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง โดยเฉพาะการคัดแยกขยะที่สามารถนำไปจำหน่ายได้ เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว หนังสือพิมพ์ การเพิ่มขึ้นและความหลากหลายของแหล่งกำเนิด จะทำให้องค์ประกอบของขยะมูลฝอยมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น องค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่พบประกอบด้วยสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์และสิ่งที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นหากมีการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจากภาคประชาชนก็จะช่วยลดปริมาณการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของกรมการปกครอง (2539) ในการลดปริมาณการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย

(3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ในการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งยัง ประชาชนโดยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ามีการทำงานที่ดีแล้วมีเพียงเล็กน้อยที่เห็นว่าจะต้องมีการปรับปรุง โดยในส่วนที่เห็นว่าจะต้องปรับปรุงนั้น ได้แก่ จำนวนถังรองรับขยะมูลฝอยและการเพิ่มความถี่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และถังแยกประเภทขยะ

ในปัจจุบันพบว่า ประชาชนที่รับบริการของเทศบาลจะเสียค่าบริการเป็นรายเดือน เดือนละ 10 บาท ประชาชนส่วนใหญ่เสียค่าบริการ มีเพียงเล็กน้อยที่ไม่ได้เสียค่าบริการ ดังนั้นทางเทศบาลควรมีการให้บริการที่ครอบคลุมมากกว่านี้

ในการสอบถามความคิดเห็นต่อค่าบริการที่เก็บอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าค่าบริการมีความเหมาะสมดีแล้ว

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการที่ให้ความร่วมมือกับเทศบาลในด้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายค่าบริการจัดเก็บขยะ การคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์โดยทั้งนี้ทางเทศบาลต้องมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอย่างถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในภาคสาธารณสุขและเอกชนธุรกิจ มีความต้องการจัดตั้งธนาคารขยะเพื่อนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ จากตัวเลขดังกล่าว พบว่าสอดคล้องกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนภาคสาธารณสุขและภาคเอกชนธุรกิจในทุกชั้นตอน อาทิ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมใช้และร่วมรักษา ทั้งนี้ ประชาชนยังเห็นว่าการดำเนินการบริหารจัดการขยะของภาครัฐหรือเทศบาลตำบลทุ่งยังส่วนใหญ่มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของขยะที่ถูกประชาชนทิ้ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้เป็นตัวเลขสูงกว่าร้อยละ 20 และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนร้อยละของบุคคลที่ทิ้งขยะลงสู่ถังของเทศบาลพบว่ามีจำนวนสูง อาทิ ประชาชนภาคเอกชนธุรกิจมากกว่าร้อยละ 60 และภาคสาธารณสุขมากกว่า 30% ดังนั้นหากมีการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เกิดความตระหนักในการบริหารจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมโดยมีการดำเนินการภาคปฏิบัติอย่างจริงจังหรือดำเนินการโดยให้ผู้ดำเนินการได้รับผลประโยชน์จากการจำหน่ายขยะที่คัดแยก หรือสามารถลดปริมาณขยะได้โดยการลดหย่อนภาษีในท้องถิ่นหรือวิธีการอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า หากมีการดำเนินการดังกล่าวจริงแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะและนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่นั้นสามารถลดปริมาณขยะที่ตกค้างในเขตเทศบาลตำบลทุ่งยังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวโดยภาพรวมมีค่ามากกว่าร้อยละ 20

5.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ในการศึกษาเพื่อขยายผลด้านการมีส่วนร่วมควรมีการเพิ่มข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ

(2) ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและด้านเทคนิคเพื่อช่วยให้ประชาชนและธุรกิจได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ "วิธี" และ "เหตุผล" ที่ต้องคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ควรเริ่มรณรงค์ข้อมูลต่อสาธารณสุข โดยเน้นประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจจากการคัดแยกขยะมูลฝอย

(3) ผลักดันและทำให้เกิดนโยบายและมาตรการเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยธุรกิจสีเขียว เช่น การบังคับให้ประชาชนและธุรกิจต้องมีส่วนร่วมกับโครงการคัดแยกขยะ

(4) การบริการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องเน้นการจัดการในรูปองค์รวม โดยส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลตั้งแต่การร่วมวางแผน การกำหนดแผนงานหรือโครงการและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

(5) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเทศบาลที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ เช่น เทศบาลนครพิษณุโลก เพื่อเป็นแบบอย่างการดำเนินการหรือเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการของเทศบาลตำบลทุ่งยั้ง

โดยสรุป การจัดการขยะมูลฝอยจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยยึดหลักการแก้ไขที่ต้นเหตุมากกว่าการแก้ไขที่ปลายเหตุเพื่อให้การจัดการเกิดความยั่งยืน

